

T.C.
BAŞBAKANLIK
Diyanet İşleri Başkanlığı
34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı
SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

1 İNSANLIĞIN YAŞADIĞI BUHRANLARI, ÇÖZEBİLECEK YEGÂNE İMKÂN, İSLAM'IN HAYAT VEREN EVRENSEL HAKİKATLERİDİR.

Sosyal, kültürel, siyasi ve iktisadi açılardan devasa krizlerin kuşatması altında olan dünyamız, tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşamaktadır. İnsanlığa huzur, barış ve refah getirme iddiasıyla denenen bütün ideolojilerin ve politikaların inandırıcılığını kaybettiği, küresel blokların toplum mühendisliği çalışmalarının dünyayı felakete sürüklediği açıktır. Özellikle İslam dünyası savaşlar, işgaller, şiddet ve yoksulluk altında zor ve sıkıntılı süreçlerden geçmektedir. İnsanlığın yaşadığı buhranları, sosyal, kültürel, manevi hatta siyasi krizleri çözebilecek yegâne imkân, İslam'ın hayat veren evrensel hakikatleridir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

2

İSLAM, HAKİKATİN KENDİSİDİR; BÜTÜN ALT YORUMLARIN ÜSTÜNDEDİR, HİÇBİR MEZHEP YA DA MEŞREPLE SINIRLANDIRILAMAZ.

Yeryüzünü İslam'ın barış ve adalet mesajıyla tanıştırma mükellefiyeti taşıyan Müslümanların, öncelikle iç meselelerini çözerek vahdeti sağlamaları gerekmektedir. Bugün Müslümanların en temel sorunu parçalanmışlıktır. Coğrafi parçalanmışlığın beraberinde getirdiği zihinsel dağınıklığın neticesinde, gücünü ve imkânlarını yeterince kullanamayan İslam dünyası, emperyalist müdahalelere ve meydan okumalara, karşı koyamamaktadır.

Müslümanlar, yaşadıkları coğrafyalardaki sorunları, önyargısız bir yaklaşımla, ötelemeden, gerçekçi, derinlikli, yapıcı ve ikna edici bir yöntemle, bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak hep birlikle daha iyi bir geleceği inşa etmek zorundadır. İslam, hakikatin kendisidir; bütün alt yorumların üstündedir; hiçbir mezhep ya da meşreple sınırlandırılmaz. Dolayısıyla herhangi bir mezhep ve meşrep bağlamında değil, İslam'ın temel ilkeleri doğrultusunda düşünerek vahdetin, birliğin temini adına gayret göstermek hepimizin vazifesidir. Diyanet İşleri Başkanlığımız, gerçekleştirdiği uluslararası faaliyetlerle İslam ülkelerinin dinî müesseseleriyle ortak bilinç oluşturmak adına çalışmaya devam edecektir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

BAZI FIKHÎ HÜKÜMLERİ, DEĞİŞEN ŞARTLARA GÖRE GÜNCELLEMEK, DİNDE REFORM YAPMAK ANLAMINA GELMEZ.

İslam, bütün insanlığın huzur ve mutluluğu için gönderilmiş, kıyamete kadar baki kalacak hak dindir. İslam'ın zaman ve mekâna göre değişmeyen, başta tevhid olmak üzere inanç ve ibadet esaslarına dair sabiteleri; varoluşa, insana, hayata, çevreye dair evrensel ilkeleri ve ahlaki değerleri vardır. Bununla birlikte İslam âlimleri bireysel ve toplumsal hayatın değişen ve gelişen ihtiyaçlarına yönelik yine Kitap ve Sünnete dayanan bir Fıkıh Usulü geliştirmişlerdir. Böylece İslam'ın temel ilkelerinin, dünya görüşünün ve adaleti esas alan toplumsal hayat idealinin dinamikliğini sağlamayı hedeflemişlerdir.

Dinin değişmez sabiteleri dışında kalan ve ictihadın mümkün olduğu alana dâhil olan bazı fikhî hükümleri, değişen şartlara göre güncellemek, dinde reform yapmak anlamına gelmemektedir. Aslında bu davranış, İslam'ın evrensel hakikatlerini, onların özüne dokunmadan her çağa ve topluma aktarmak ve vahyin ışığında hayata rehberlik etmek demektir. Kesin ve açık bir nassın olduğu yerde ictihad edilemeyeceği gibi, böyle bir nassın olmadığı konularda zamanın değişmesine bağlı olarak hükümlerin de değişebileceği malumdur. Bu anlayış çerçevesinde Din İşleri Yüksek Kurulumuz, İslam'ın sabiteleri ile birlikte hayatın gerçeklikleri ve değişkenlerini de dikkate alarak dinî bilgi üretmektedir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

DİN ALANINDA SAHİH BİLGİNİN GÖZ ARDI EDİLMESİ, SAMİMİ DUYGULARIN SÖMÜRÜLMESİNE UYGUN BİR ZEMİN OLUŞTURMAKTADIR.

İlk emri “Oku!” olan Yüce Kitabımız, tefekküre ve akletmeye sürekli vurgu yaparak, doğru bilginin talibi olmayı ve hakikati araştırmayı öne çıkarmıştır. Bilhassa din alanında sahih bilginin göz ardı edilmesi, samimi duyguların sömürülmesine uygun bir zemin oluşturmaktadır. İlmî disiplinden yoksun, gerçeklikten uzak, özensiz söylemler, dinî alanda bilgi karmaşasına, yanlış dinî algı ve tasavvurlara, bireysel ve sosyal sorunlara, hatta krizlere neden olmaktadır. Hayatî bir ilke olarak hakikati söylemek kadar, hakikati doğru bir yöntemle, açık ve anlaşılır bir üslupla, zamana, mekâna ve muhataba uygun tarzda konuşmak da aynı şekilde önemlidir ve asla ihmal edilmemelidir.

Dolayısıyla hem dine dair görüş beyan edilirken hem de dini öğrenme ve anlama çabası güdülürken hassas ve ilkeli davranılmalı; toplumun genelini ilgilendirmeyen ve ilmi ortamlarda müzakere edilmesi gereken hususlar kamuoyu önünde tartışılmamalı; yetkin olmayan kişi ve grupların dinî söylem ve uygulamalarına itibar edilmemelidir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

DİNİN TEMEL KAYNAKLARINA, AKLA VE İLMÎ GERÇEKLERE AYKIRI SÖYLEMLER, HİKÂYELELER, RÜYALAR VE HURAFELER ÜZERİNDEN BİR İSTİSMAR ALANI AÇILMAKTADIR.

Birlik ve beraberliğimizi zedeleyen, barış ve huzurumuzu bozan, fitne ve tefrikaya sebep olan söz, anlayış ve davranışlar İslâmî olamaz. Ayrıştırıcı ve ifsat edici söylemleri İslâmî referanslarla meşrulaştırmaya çalışmak dinin istismar edilmesidir.

Din istismarı, iletişim imkânlarının hayatın her alanında yaygınlaştığı günümüzde, farklı isim, görüntü ve yöntemlerle tezahür eden, çok boyutlu ve girift bir sorun haline gelmiştir. Dinin temel kaynaklarına, akla ve ilmî gerçeklere aykırı söylemler, hikâyeler, rüyalar ve hurafeler üzerinden bir istismar alanı açılmaktadır. Menfaat beklentisi ve popülist yaklaşımlarla hakikatin örtbas edilmesi, İslam'ın kişisel çıkarlar uğruna kullanılması, dinimize ve milletimize karşı en büyük kötülüktür.

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü vaaz, irşat, yayın ve iletişim imkânını etkili bir şekilde kullanmak suretiyle din istismarıyla mücadeleye devam edecek, bilhassa itibarı zedelenen ve anlam kaymasına uğratılan dinî kavramlarımızı ihya etme ve hakikati bütün yönleriyle ortaya koyma konusunda çalışmalarını kararlılıkla sürdürecektir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

6

İSLAM'DA BİLGİ, HİKMET VE AHLAK BİR BÜTÜNDÜR.

İslam'da bilgi, hikmet ve ahlak bir bütündür. Tarihten bugüne Müslümanlar mutedil, vahyi temel alan, akla değer veren, yapıcı ve kucaklayıcı bir yaklaşımla dünyaya umut, huzur ve güven aşılayan bir topluluktur. Sanatı, estetiği, nezaketi, zarafeti öteleyen; kaba, sert, dışlayıcı, suçlayıcı bir tutumun hiç kimseye faydası olmadığı gibi ümmetin birliğine ve kardeşliğine zarar verdiği açıktır.

Zahirî, parçacı, ayrıştırmacı ve tekfir edici yorumlarla geliştirilen ve İslam'ın rahmet dini olduğu gerçeğini göz ardı eden sözde selefi anlayışa karşı milletimiz ve İslam dünyası daha dikkatli olmalıdır. Değerlerimizi tahrif eden ve din adına korku salan terör örgütlerine referans olan bu anlayış, bilhassa gençlerimizin zihninde olumsuz etkiler bırakmaktadır.

Başkanlığımız, sağduyuyu, itidali ve birlikte yaşamayı esas alan, kültürü, sanatı, hikmeti ve estetiği ihmal etmeyen, kuşatan ve kucaklayan bir din anlayışıyla İslam'ın barış ve merhamet mefkûresini, milletimize ve insanlığa ulaştırmak için yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirdiği hizmetleri artırarak devam ettirme azim ve kararlılığındadır.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

7

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞIMIZ, FETÖ GİBİ BENZER BİR FİTNE VE İHANETİN BİR DAHA YAŞANMAMASI İÇİN HALKIMIZI BİLİNÇLENDİRMEYE DEVAM EDECEKTİR.

15 Temmuz hain darbe girişimi, birlik ve bütünlüğümüzü hedef aldığı kadar, milletimizin dinî ve manevi dünyasını da tahrip etmeye yönelik bir güvenlik meselesidir. İtikadi, ameli ve ahlâkî birer sapma hareketi olan FETÖ ve DEAŞ gibi terör örgütleri en büyük zararı Müslümanlara vermektedir. Dinin bazı temel kavram ve değerlerini süfli emellerine alet eden taşeron örgütlerin, vekâlet savaşlarıyla İslam diyarlarını harabeye çevirmelerine, özellikle gençleri hain emelleri için kandırmalarına engel olmak, geleceğimiz için hayati bir sorumluluktur.

Diyamet İşleri Başkanlığımız, benzer bir fitne ve ihanetin bir daha yaşanmaması için halkımıza rehberlik etmeye; raporlar, yayınlar, seminerler ve eğitimler yoluyla milletimizi din istismarı hakkında bilinçlendirmeye başlamıştır ve önümüzdeki süreçte bu alandaki çalışmalarımız daha yoğun olarak devam edecektir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

DİNÎ GÖRÜNÜMLÜ SOSYAL TEŞEKKÜLLERİN İSLAM'IN TEMEL KAYNAKLARINA VE İLMİ METODOLOJİYE SADIK KALMALARI HAYATİ ÖNEMİ HAİZDİR.

Sivil toplum çalışmalarının ön plana çıktığı bir dönemde, bu çabaların dinî ve toplumsal hayatımıza etki ve katkıları inkâr edilemez. Ancak dinî görünümlü sosyal teşekküllerin şeffaf ve denetlenebilir olmaları, özellikle dinî bilgi ve söylem konusunda İslam'ın temel kaynaklarına ve ilmi metodolojiye sadık kalmaları hayati önemi haizdir. Hakikati çarpıtarak toplumsal ve ahlâkî değerleri maddi güç ve çıkarlarına alet eden; aidiyet ve mensubiyeti hakikatin önüne geçiren her türlü şahıs, grup ve oluşumla mücadele etmek, hepimizin asli görevidir.

Öte yandan dinî hayatımıza, birlik ve beraberliğimize katkı sunan kişi ve oluşumlar, toptancı ve özensiz yaklaşımlarla yıpratılmamalıdır. Bu bağlamda Başkanlığımız, özgürlüklere hanel getirmeden, söz konusu teşekküllerin, şeffaf yapılar olarak meşru faaliyetlerini sürdürmelerine rehberlik etmeye devam edecektir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

BİLGİYİ AKTARIRKEN BAĞLAMINDAN KOPARMADAN, HEDEF GÖSTERMEDEN, HABERCİLİK İLKELERİNE SADIK KALMAK HUKUKİ VE AHLAKÎ BİR SORUMLULUKTUR.

Günümüzde medyanın etkinliği yadsınamaz bir hakikattir. Ancak bilginin, hayatı kuşatan kitle iletişim araçları vasıtasıyla denetimsiz, ölçsüz ve sorumsuzca yayılması bir bilgi karmaşasını da beraberinde getirmiştir. Zaman zaman medyada dinî, kültürel ve toplumsal değerlerimizi göz ardı eden ve gerçeği yansıtmayan haberlere yer verildiği görülmektedir. Başkanlığımızla ilgili de hiçbir şekilde görüş, mütalaa, fetva ve faaliyetlerimizde karşılık bulmayan birtakım asılsız değerlendirmeler ve yayınlar yapılmış olması oldukça üzücüdür.

Bilgiyi aktarırken bağlamından koparmadan, hedef göstermeden, çarpıtmadan sunmak ve habercilik ilkelerine sadık kalmak, ihmal edilmemesi gereken hukuki ve ahlakî bir sorumluluktur. Dolayısıyla yazılı ve görsel basında, sosyal medya mecralarında din hakkında yayın ve yorum yapanlar, doğru bilgiye ulaşma azmi taşıyan bir sorumluluk bilinciyle hareket etmelidir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

10

DİNİMİZİN, MİLLETİMİZİN VE MEDENİYETİMİZİN KADINA BAKIŞI DAİMA ONUN SAYGINLIĞINI VE HAKLARINI KORUMAK ÜZERİNERDİR.

Yüce dinimize göre, kadını ve erkeğiyle insan, mükerrem bir varlıktır. Kadın ve erkek arasında yaratılış gayesi, varoluş değeri ve kulluk sorumluluğu açısından hiçbir fark yoktur. Dinimizin, milletimizin ve medeniyetimizin kadına bakışı daima onun saygınlığını ve haklarını korumak üzerinedir.

Kadının onurunu ve toplumsal konumunu hedef alan, onu cinsiyeti üzerinden ayrımcılığa tabi tutan her türlü tavır, davranış, tutum, düşünce ve yaklaşım İslam'a aykırıdır. Kadına yönelik şiddet merkezli eylem ve söylemlerin adalet ve merhamet peygamberinin hayatından referans bulması mümkün değildir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, hiçbir şekilde polemiklere fırsat tanımayarak, gerçek anlamıyla İslâm'da kadının hak ve ehliyeti, itibar ve değeri, sağlıklı ve güçlü bir toplum yapısı inşa etmedeki rolü hakkında daha kapsamlı çalışmalarla milletimizi bilgilendirmeye devam edecektir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI, DİNLE, AKILLA, VİCDANLA VE AHLAKLA ASLA BAĞDAŞMAYAN, İNSANLIK DIŞI BİR TUTUMDUR.

Allah'ın insanlığa emaneti olan çocuklar, vicdan ve merhamet söz konusu olduğunda toplumun en hassas terazileridir. Çocuk ihmal ve istismarı, dinle, akılla, vicdanla ve ahlakla asla bağdaşmayan, insanlık dışı bir tutumdur.

Bilhassa kız çocuklarının biyolojik ve psikolojik yeterlilikleri dikkate alınmadan, aile kurma ve anne olma sorumluluğunu taşıyacak çağa gelmeden, erken yaşta ve zorla evlendirilmesi kabul edilemez.

Bugün kadınıyla erkeğiyle bireysel ve toplumsal olarak yaşadığımız sorunların yaygınlaşmasında, medyada zaman zaman müşahede edilen ve olumsuzlukları sıradanlaştıran, mahremiyeti hiçe sayan, şiddete teşvik eden, özensiz yayınların önemli bir etkisinin olduğu aşikârdır. Bu sebeple medyanın aile değerlerimize uygun ve hassas bir yayın politikası izlemesi gerekmektedir.

Başkanlığımız bütün birimleriyle, şiddet ve istismarın her çeşidiyle mücadele etmeye devam edecektir. Aynı şekilde çocuk ve gençlerimize inancını, değerlerini, kültür ve medeniyetini tanıtmayı, onların aydınlık geleceğine rehberlik etmeyi öncelikli vazife addetmektedir. Bu bağlamda Başkanlığımızın ihtiyaç odaklı Kur'an kursları üst başlığı altında yürüttüğü, yetişkinler eğitimi, 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları, hafızlık eğitimi, gençlik koordinatörlükleri, aile ve dini rehberlik hizmetleri büyük önem arz etmektedir. Söz konusu alanlarda üniversiteler, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliğine devam edilecektir.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

12

BAŞKANLIĞIMIZ, TOPLUMUN DEĞİŞİK KESİMLERİNE YÖNELİK HİZMETLERİNİ DAHA ETKİN HALE GETİREREK DEVAM ETTİRECEKTİR.

Başkanlığımız, sosyal bünyenin güçlendirilmesi, toplumsal problemlere dini referanslardan vçözümler üretilmesi ve manevi destek programlarının geliştirilmesi yönünde çalışmalarını sürdürecektir, engelliler, bağımlılar, mülteciler gibi toplumun değişik kesimlerine yönelik hizmetlerini daha etkin hale getirerek devam ettirecektir.

34. İl Müftüleri
İstişare Toplantısı
SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

13

DİYANET AKADEMİSİYLE PERSONEL NİTELİĞİ VE DİN HİZMETİ KALİTESİ ARTACAKTIR.

Nitelikli bir din hizmeti ancak donanımlı personel ile mümkündür. Bu sebeple din hizmeti alanına personel yetiştiren kurumlar, değişen şartlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim programlarını geliştirmelidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, milletimize daha verimli din hizmeti sunabilmek amacıyla personelinin niteliklerini geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitim çalışmalarına ağırlık vermektedir. Bu bağlamda Diyanet Akademisinin kurulmasına yönelik çalışmaların tamamlanma aşamasına gelmesi müftülerimiz tarafından heyecan ve memnuniyetle karşılanmıştır. Zira Akademi aracılığıyla hizmet öncesi, meslek öncesi eğitim imkânının sağlanması, çeşitli alanlarda sertifika eğitimlerine geçilecek olması personel niteliğini ve din hizmeti kalitesini artıracaktır.

34. İl Müftüleri İstişare Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin

14

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞIMIZ, TÜM PERSONELİYLE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİMİZİN, TÜM GÜVENLİK GÜÇLERİMİZİN YANINDADIR.

Diyamet İşleri Başkanlığımızın, il ve ilçe müftüleri ile en ücra köşeleri dâhil ülkemizin her yerinde görevleri başında olan din gönüllüleri, milletimizin huzuru, bölgemizin barış ve istikrarı için sınır ötesi harekât gerçekleştiren Türk Silahlı Kuvvetlerimizin, tüm güvenlik güçlerimizin yanındadır. Bu meyanda camilerimizde ordumuzun muzaffer olması için Kur'an-ı Kerim okunmakta ve dualar edilmektedir.

Bu vesileyle bütün şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine ve yakınlarına sabr-ı cemil, gazilerimize sıhhat, afiyet ve şifalar dileriz.

34. İl Müftüleri
İstişare Toplantısı
SONUÇ BİLDİRGESİ

14-17 Mart 2018
ANKARA

diyanetbasin